L o k a l h i s t o r i e
m i d t i
N o r d s j æ l l a n d

Jubilæumsskrift

i 140 år 1873-2013

Dette er også Lokalhistorisk Nyt nr. 3, sept. 2013, 10. årgang
fra Alsønderup-Tjæreby Lokalarkiv
i Hillerød Kommune
-et arkiv for almindelige menneskers historie og egnshistorie-

Hvert af de fem første formål vil senere blive omtalt. Det sjette var et mundtligt netværk, som ingen mere ved noget om, og som på et tidspunkt udgik.

Økonomien

Det er klart, at foreningens fem formål ikke var gratis, og at medlemsbidrag var nødvendige. Kontingentet blev i 1873 ved stiftelsen sat til 2 mark månedligt, det svarede til 66 øre, da Danmark i 1875 fik kronemøntfod..

Herover en mark, som også var 16 skilling. Der gik 6 mark eller 96 skilling på en rigsdaler.

I 1874 besluttedes, at kontingentet ved indførelsen af kronemøntfod i 1875 skulle være 1 krone pr. måned, svarende til hidtil 3 mark. Med lovene i 1885 ændredes kontingentet til et indskud på 1 krone og et månedskontingent på 72 øre. De 54 øre var til foreningens sygekasse, de 18 til dens alderdomskasse. Der var dengang et ganske anderledes prisniveau, end vi kender, så beløbene kan slet ikke sammenlignes med nutiden. En dagløn var vist et par kroner dengang. Der skete siden reguleringer opad af kontingentet, især efter 1. og 2. verdenskrig.

Der var dengang kun to måder at kræve penge ind på, enten ved at folk mødte og betalte, eller ved at nogen gik rundt og opkrævede pengene. Det sidste var nødvendigt i Svendeforeningen. Postgirosystemet indførtes først i 1920 og slog ikke igennem i foreninger før en del år efter 2. verdenskrig, men er nu yt igen på grund af den opskruede pris, 40 kr., for at sende et kontingent.

Svendeforeningen antog næsten fra starten et bud, som for beskedne ydelser gik medlemskredsen rundt månedligt eller mindst kvartalvis og indkasserede foreningens kontingenter. Da medlemstallet i 1940 var nået helt op ca.1.000, antog man to bude til at nå opkrævningen rundt.

Hvorfor blev navnet Frederiksborg Svendeforening og ikke Hillerød Svendeforening?

Jo, byens navn var **Frederiksborg** blandt folk i by og i omegn i 1873, dengang Svendeforeningen blev stiftet. De oprindelige beboere sagde endnu ikke Hillerød. Min farmor var født i 1873 på Ellegården på Tulstrup Mark, og hun sagde også Frederiksborg og ikke Hillerød.

Jernbanen kom til Hillerød i 1864, men på kortet ses, at byen i 1870 slet ikke var vokset ud til banegården endnu. Næringsfrihedsloven ophævede fra 1862 købstædernes monopol på handel, en række håndværk og anden fabrikation.

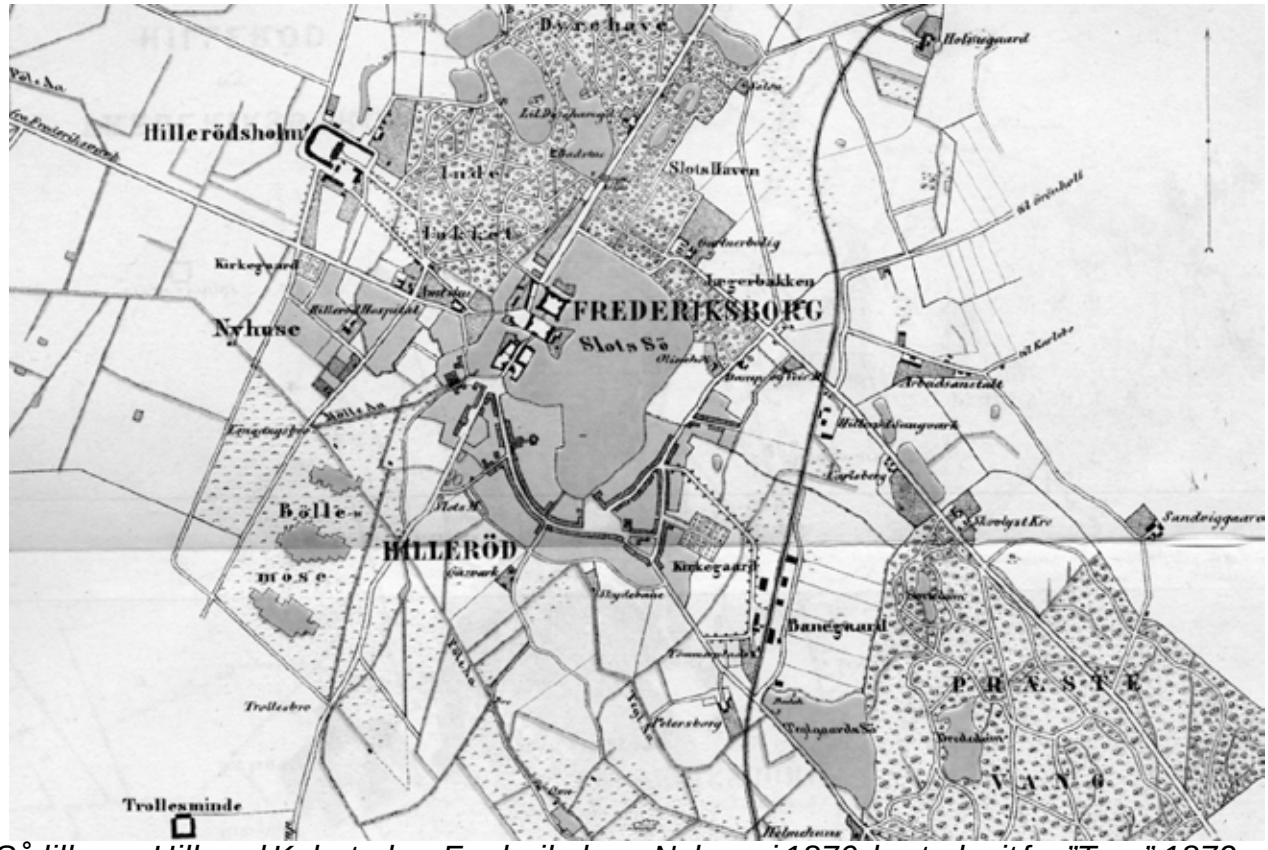

Så lille var Hillerød Købstad og Frederiksborg Nyhuse i 1870, kortudsnit fra "Trap" 1872.

Flere virksomheder fik i de kommende år dampmaskiner og blev industrielle. Håndværkslaugene mistede deres ret til at begrænse antallet af mestre i købstaden og fastsætte priser. Håndværkssvendenes tætte tilknytning til mestrene med kost og logi og uden mulighed for ægteskab løsnedes. Det gav dem mere frihed, men også mindre tryghed. Disse vilkår vil vi sammenholde med Svendeforeningens formål.

Hvem var foreningens medlemmer ?

En hver uberygtet håndværkssvend under 40 år kunne optages i foreningen, forudsat han havde aflagt svendeprøve eller bevist afsluttet læretid.

I 1873 indmeldte 60 sig. De fordelte sig således på fag:
10 snedkere, 6 bagere, 5 skomagere, 5 sadelmagere, 5 garvere, 5 karetmagere, 4 smede, 3 tømrere, 3 cigarmagere, 2 trædrejere, 2 metaldrejere, 2 farvere, 2 murere, 2 hjulmænd, 2 formere, 2 malere, 1 bogbinder, 1 maskinarbejder og 1 dupmager.

I de næste år blev flere andre fag repræsenteret. I 1874/75 en møller, en stenhugger, en typograf, en instrumentmager, en rebslager. I 1875/76 en possementmager, en skorstensfejer, en modelsnedker, en skrædder, en slagter, en brygger, en tøffelmager, en gartner, en blikkenslager og en pottemager.

I de kommende år kom der yderligere fag som møllebygger, brolægger, glarmester, barber, urmager, savskærer, fyrbøder, træskomand, børstenbinder og billedhugger. Man skal dog helt frem til 1932, før generalforsamlingen vedtog, at tjenere kunne optages.

Medlemskort

Frederiksborg Svendeforening

Navn Martin Jakobsen

Nr. 673

Maskinarbejder

Alle medlemsfortegnelser for hvert år er intakte. I de første mange år skrev man medlemmets fag og navn, men ingen adresser. Byområdet var ikke så stort, at det var nødvendigt. Man kendte hinanden. For hvert kvartal skrev man indbetalingerne.

Medlemmernes fag var meget vigtigt. Det blev altid tilføjet foran navnet. Der lå en stolthed i at være faglært og i at være en gruppe af faglærte. I foreningens loves § 5 fra 1885 bestemtes dog, at **" Overgang til en anden stilling forhindrer ikke i at vedblive at være medlem".**

Nogle af håndværkssvendene blev selvfølgelig også med tiden selvstændige, men det ændrede ikke i deres rettigheder som medlemmer af Svendeforeningen, f.eks. til lån, og mange forblev som medlemmer. De fleste havde nok enkeltmandsfirmaer.